

Här ges en fördjupande beskrivning av CAN-resultatet i Gävleborgs län år 2022.

Alkohol

Resultatet visar att andel alkoholkonsumenter (dvs de som någon gång har druckit alkohol) i gymnasiet årskurs 2 för samtliga kön fortsätter att minska, vilket är en trend som pågått sedan början av 2000-talet. I år är det 71 % av samtliga svaranden som någon gång har druckit alkohol, vilket kan jämföras med 93 % 1998. Resultatet är i linje med riket. Ett mönster som går att identifiera är att det ser lite olika ut för pojkar respektive flickor. Medan andelen pojkar som är alkoholkonsumenter minskat sedan 2019 (minskning från 77 till 67 %), är andelen flickor som är alkoholkonsumenter i länet något större 2022 än 2019 (ökning från 72 till 75 %, liknande mönster ses också i riket). Minskningen för pojkarna är statistiskt säkerställd, medan flickornas knappa ökning inte är det. Andelen alkoholkonsumenter var som störst i Hofors kommun på 88 %, medan andelen var lägst i Sandviken på 65 %.

Andelen intensivkonsumenter¹ i länet minskade signifikant från 22 till 19 % från 2019 till 2022. Även här gick det att identifiera ett könsmonster, då andelen pojkar som intensivkonsumerar gått från 26 till 18 % sedan förra mätningen, medan andelen flickor som intensivkonsumerar i länet ligger i princip på samma nivå som förra mätningen (ca 20 %). Medan Ockelbo kommun hade högst andel intensivkonsumenter år 2022, hade Söderhamns kommun lägst andel (38 respektive 15 %).

Andelen riskkonsumenter² i länet minskade totalt sett från 23 till 20 % mellan år 2019 och år 2022, vilket var en statistiskt signifikant minskning. Även här stod pojkarna för den största minskningen, från 26 % till 19 % mellan mätningarna, vilket var en statistiskt signifikant minskning. Minskningen för pojkarna i Gävleborg var större än minskningen för pojkar i riket. Andelen flickor som var riskkonsumenter ökade marginellt från 20 till 21 %, vilket inte var en statistiskt signifikant ökning. Andel riskkonsumenter var som högst i Ockelbo kommun men som lägst i Ovanåker (40 respektive 16 %).

Om man jämför resultatet från CAN-undersökningen med HLV³ (hälsa på lika villkor)- enkäten som också utförts under 2022 så är andelen riskkonsumenter i gymnasiet årskurs 2 ungefär densamma som för riket i åldersgruppen 16-29 år (ca 21 % totalt i riket jämfört med 20 % i gymnasiet). I åldersgruppen 16-29 skiljer det i princip ingenting mellan kvinnor och män avseende riskkonsumtion.

Narkotika

Resultatet visar att elever i årskurs 2 i Gävleborgs som uppgett att de någon gång har använt narkotika har minskat kraftigt sedan förra mätningen, från 14 % 2019 till knappt 10 % 2022 (minskningen är statistiskt signifikant). Indikatorn minskade både för flickor och pojkar, men pojkarna hade den största minskningen, från 15 % till 9 % mellan mätningarna, medan minskningen för flickor låg på två procentenheter, från 12 % till 10 %. En minskning har skett även i riket, även om den där inte är lika stor (en minskning totalt från 16 till 15 %). Gävleborg ligger generellt sett lägre än riket vad gäller narkotikaanvändning, även bakåt i tiden. Andelen som någon gång har använt narkotika i länet varierade ganska mycket mellan kommuner, där andelen var som högst i Hudiksvall (16 %) och som lägst i Ockelbo (knappt 3 %).

---

¹ Med intensivkonsument menas att man en gång i månaden eller oftare vid ett och samma tillfälle druckit alkohol motsvarande minst fyra stora burkar starköl/starkcider, eller 25 cl sprit, eller en hel flaska vin, eller sex burkar folköl vid ett och samma tillfälle.

² Andelen som intensivkonsumerat eller klassats som högkonsument (dricker i genomsnitt motsvarande minst 14 standardglas (pojkar) respektive 9 standardglas (flickor) per vecka. Detta motsvarar drygt 21 cl respektive knappt 14 cl ren alkohol (100%) per vecka.

³ [Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se)

De elever som angett att de har använt narkotika de senaste 30 dagarna har också minskat sedan 2019, och gått från 3 % till 2 % för samtliga mellan 2019 till 2022. Minskningen är som störst bland pojkarna i länet (från 4 % till 1 %), medan flickorna låg kvar på samma nivå som 2019 (2 %). Samma tendenser går att ses i riket, där narkotikaanvändningen de senaste 30 dagarna minskade totalt sett mellan mätningarna och där det minskade för pojkar men låg kvar på samma nivå för flickor.

En jämförelse med åldersgruppen 16-29 år i HLV-enkäten 2022 i hela riket visar att andelen som någon gång har tagit narkotika är lägre bland elever i gymnasiet årskurs 2 än i gruppen med det större åldersspannet (10 % i gymnasiet årskurs 2 jämfört med 21 % i riket). Även i HLV-resultatet ses en minskande trend av andelen som någon gång tagit narkotika (minskning från 23 till 21 % mellan 2020 och 2022). HLV-resultatet visade också att andelen som någon gång tagit narkotika i Gävleborgs län (alla åldersgrupper) är ungefär samma som för CAN-resultatet i Gävleborg (flerårsmedelvärde 2019-2022 är knappt 10 % för samtliga, vilket är samma som för CAN).

Tobak

Andel elever som uppgett att de antingen röker eller snusar har ökat totalt sett i länet (från 34 % 2019 till 40 % 2022). Ökningen är statistisk signifikant. Medan rökning av ”vanliga” cigaretter minskar ökar snus användningen. Den andel elever som uppgett att de rökt någon gång de senaste 12 månaderna har gått från 36 till 18 % från 2019 till 2022. Andelen dagligrökare av elever i årskurs 2 i länet är mycket låg (knappt 2 %), vilket är en minskning som har pågått sedan 2000-talets början, då andelen dagligrökare i samma grupp låg på knappt 12 % (2001 års mätning). Samma mönster går att identifiera i riket. I länet minskar dagligrökning både bland flickor och bland pojkar, även om pojkarnas minskning är större än bland flickorna. Inom länet varierar andelen som röker varje dag, där andelen var som högst i Ockelbo på 5 %, och lägst i Hofors, med 0 % dagligrökare.

Andel elever i åk 2 på gymnasiet i länet som snusar varje dag har ökat kraftigt sedan 2019, och har totalt sett gått från 12 till 16 %, vilket är en statistiskt säkerställd ökning. Andelen som snusar varje dag var som störst i Ockelbo kommun med 37 %, och som lägst i Söderhamn på 9 %. Dock har ett könsrelaterat mönster kunnat identifieras kring snusning. Medan andel pojkar som snusar varje dag i länet har minskat med en procentenhet sedan 2019, har andel flickor som snusar varje dag ökat från 3 % 2019 till 11 % 2022. Detta mönster går också att identifieras i riket, då andel flickor som snusar varje dag ökat från 1 % till 9 % mellan 2019 och 2022. Värt att notera är att samma mönster gått att identifiera i HLV (hälsa på lika villkor)- enkäten, där man också sett att snusning ökat bland kvinnor de senaste åren (Folkhälsomyndigheten 2022). Andel kvinnor i åldersgruppen 16-29 år som i HLV-enkäten uppgett att de snusar varje dag har gått från 6 % 2020 till knappt 12 % 2022.

Spel

Andel elever på årskurs 2 i gymnasiet i Gävleborgs län som uppgett att de senaste 12 månaderna har spelat om pengar (grovt mått då detta till exempel kan vara att ha köpt en trisslott eller dylikt), har ökat signifikant från 18 till 21 % från 2019 till 2022. Andelen är dock lägre än både 2013 och 2016, då andelen låg på 23 respektive 25 %. Andel pojkar som spelat om pengar de senaste 12 månaderna är högre än andelen flickor. Andelen pojkar som svarat att de spelat om pengar de senaste 12 månaderna är 33 %, medan endast 9 % av flickorna hade gjort det. Andelen som uppgett att de har ett riskabelt spelande⁴ i länet är dock mycket lågt, och ligger på 1 % både 2019 och 2022 för samtliga.

---

⁴ Det finns flera indikatorer som beskriver problematiskt spelande. Här har indikatorn ”andelen som de senaste 12 månaderna har spelat för mer pengar än de har råd att förlora” använts för att definiera problematiskt spelande.

I jämförelse med rikets resultat från HLV-enkäten är andelen med ett riskabelt spelande i åldersgruppen 16-29 år högre än bland eleverna i årskurs 2 på gymnasiet (knappt 5 % i åldern 16-29 år jämfört med 1 % i gymnasiet).

Trivsel

Andelen elever som uppger att de trivs ganska eller mycket bra i skolan har minskat något från 2019 till 2022, och har gått från 84 % till 81 %. Minskningen var större bland flickor än bland pojkar. Andelen gick från 82 till 78 % för flickor och från 86 till 84 % för pojkar mellan 2019 och 2022. Det finns ingen motsvarande indikator för jämförelse i HLV-enkäten.

Lustgas

I år inkluderades en fråga om lustgasanvändning i CAN-enkäten. Resultatet visar att 10 % av samtliga elever i länet någon gång hade använt lustgas, vilket kan jämföras med 17 % i riket. Lustgasanvändning var nästan lika vanligt bland flickor som bland pojkar (11 respektive 9 %). Observera att lustgasanvändningen inte finns med i dashboarden för länets resultat. Det finns ingen motsvarande indikator för jämförelse i HLV-enkäten.

Sammanfattning av resultatet

Generellt sett visar resultatet av CAN-undersökningen i Gävleborgs län likartade resultat och trender som observerats i riket. Andelen alkohol- och narkotikaanvändare minskar i Gävleborg, vilket något som också kan ses i riket. Andelen alkoholkonsumenter är nu nere på den lägsta nivån sedan enkätens start på gymnasiet årskurs 2 år 1998. Generellt sett ligger också Gävleborg under rikssnittet för de flesta indikatorer, förutom snusning. Andelen som spelat om pengar ökade mellan 2019 och 2022, men är ändå lägre än andelen som uppmättes 2013 och 2016. Skillnaderna mellan flickor och pojkar var som mest tydliga vad gäller snusning, då andelen pojkar som snusar varje dag legat på nästan samma nivå som tidigare mätning (minskat med en procentenhet mellan 2019 och 2022), medan en kraftig ökning har observerats för flickor under dessa tre år. Andelen som konsumerat alkohol i länet minskade för pojkar med ökade något för flickor. Detta mönster går att se även för andelen intensivkonsumerare. Andelen intensivkonsumerande flickor låg på ungefär samma nivå som förra mätningen, men minskade signifikant för pojkar mellan 2019 och 2022.

Allmänt om tolkning och användning av resultat

Eftersom CAN är en totalundersökning som utförs på skoltid, anses enkäten ha en hög tillförlitlighet. Bortfallet var ungefär på samma nivå i år som vid förra mätningen, med ett skolbortfall respektive elevbortfall på 10 respektive 25 % år 2022. Bortfall kan potentiellt sett påverka resultatet i en enkätundersökning. Det som skiljer bortfall i CAN-undersökningen vid gymnasiet och grundskolan är att ett skolbortfall på gymnasiet kan påverka resultatet mer på grund av att sammansättningen av klasser i större grad påverkas av elevers specialintressen. Detta kan i sin tur leda till att resultatet påverkas av ett stort klassbortfall. CAN har dock gjort egna bortfallsstudier som tyder på att elevbortfall inte påverkar resultatet i någon större utsträckning.

Något man ska ha i åtanke när man tolkar resultatet är att det kan vara mer svårtolkat i mindre kommuner. Variation i urvalsgruppen vad gäller antal samtliga elever, antal flickor eller pojkar eller andra skillnader i gruppernas sammansättning från år till år kan göra att även små skillnader på individuell nivå kan se ut som en stor procentuell ökning eller minskning. Om man tittar på resultat i en liten kommun över tid kan det saknas data för vissa år då urvalsgruppen har varit för liten för att resultatet ska kunna redovisas. Bortfallet vissa år kan då göra att tidsserierna blir brutna under en kortare eller längre tid. Det kan då se ut som en stor ökning eller en stor minskning för en viss indikator mellan mätningarna, vilket leder till att trender över tid kan vara svårare att fånga upp.